

7. *Spengel Sándor*: A máramarosszigeti kiállítás erdészeti és vadászati csoportja. Erdészeti Lapok, 1901. évf. 984. oldal.
8. Változások és kitüntetések az erdésze-

- ti szolgálat körében. Erdészeti Lapok, 1901. évf. 267. oldal.
9. *Nagy Károly*: A makerlói vízfogó ismertetése. Erdészeti Lapok, 1890. évf. 925. old.

ERDÉSZ SZEMMEL HOLLANDIÁBAN

Az a megtiszteltetés ért, hogy ez év májusában, tizenketted magammal, a Holland Királyi Erdészeti Egyesület vendégeként bepillantást nyerhettem Hollandia erdő- és fagazdaságába. Az itt eltöltött három, kellemes szakmai nap igen sűrű programja alapján szeretném megrajzolni röviden a holland erdőgazdálkodás keresztmetszetét, általában a hollandok erdőhöz való viszonyát és az erdő szerepét a holland gazdaságban.

Az első napot az ARNHEM-i parkerdő megtekintésével kezdtük. A parkerdő központi irodáját egy régi vízimalom épületéből alakították ki úgy, hogy a modern és a régi elemek szépen illeszkedjenek egymáshoz. A 150 ha-os területből 110 ha a városi erdő, a maradék 40 ha mezőgazdasági terület; elsősorban legelő. Az erdők itt, a Rajna öntésterületén kialakult gazdag öntéstalajokon állnak, igen kedvező klimatikus körülmények között, az állomány több mint 60⁰/₀-a száz éven felüli. Fafajösszetételében magas a bükk (54⁰/₀) és a tölgy (18⁰/₀) részaránya, kiemelkednek még 6⁰/₀-os térfoglalásukkal az amerikai fenyők (duglász-, sima- és selyem-). A fennmaradó 22⁰/₀-on mintegy 20-féle, lombhullató és tűlevelű fafaj osztozik. A diavetítéssel kiegészített, szóbeli bemutató után kellemes sétát tettünk a városi kirándulóerdőben, melyben a fakitermelési tevékenység kizárólag a beteg és kiszáradt egyedek eltávolítására korlátozódik. A létesítés és fenntartás igen magas költségeit teljes egészében az állam viseli és a parkerdő minden funkciójával, a lakosság szolgálatában áll.

A parkerdei séta után egy rendkívül sokágú (nálunk úgy mondanák: „több lábón álló”) erdészeti, vállalkozói közös vállalatot ismerhettünk meg a Heidemij Materials Holland (továbbiakban: HMH) vendégeként. A HMH holding rendszerben felépülő 100 éves magánvállalkozás, mely az erdő valamennyi funkcióját, továbbá a kapcsolódó szakterületek széles skáláját átfogja és magas szinten szervezi, tervezi, kivitelez és hasznosítja. A HMH 2400 dolgozóját az alábbi alapvállalkozásokban foglalkoztatja:

- talaj- és vízgazdálkodás,
- környezetépítés, tanácsadás,
- energiaracionalizálás,
- építési vállalkozás,
- területrendezés, térképészet,
- erdőgazdaság,
- pihenés — turizmus,
- út-, vasútépítés, közlekedés.

Minket, érdeklődési körünknel fogva, elsősorban az erdő és a hozzá kapcsolódó szakterületek helyzetéről tájékoztattak. Hollandia 3 300 000 ha (apálykor 4 000 000) területén csupán 250 eha erdő díszlik, amely csekély, 7,6⁰/₀-os erdősültségnek felel meg. Ebből 100 000 ha állami tulajdon, a többi magán-

birtokosok tulajdonában van. Az erdőállomány növelése és ezen belül az állami erdők részarányának emelése lényeges célja a fából jelenleg 10⁰/₀-ban önellátó holland erdőgazdaságnak. A HMH országos adataiból megtudtuk, hogy döntően a magas munkabérek miatt (14—25 HLF/ó. ~ 350—630,— Ft/ó.) mind az állami (—1800 HLF/év/ha), mind a magán (—25 HLF/év/ha) erdőgazdálkodás veszteséges, és ezért az állam törekszik az összes erdőterület megszerzésére, hogy az erdők előnyös funkcióit (turizmus, üdülés, védelmi stb.) hosszabb távon fenn tudja tartani.

Az erdők területének növelését és a meglevő állományok megfelelő kezelését az állam egész egyszerű, de rendkívül hatékony támogatási rendszerrel biztosítja. Minden erdőtulajdonos az 5,0 ha-nál nagyobb erdőterületére öt-éves gazdálkodási tervet köteles készíteni. Az elkészített terv alapján jár 200 HLF/ha/év állami támogatás, és amennyiben az erdeit átengedi a lakossági turizmus számára, úgy további 95 HLF/ha/év támogatásban részesül. Az erdőművelési, állománynevelési munkák, továbbá a turisztikai, rekreációs, védelmi és feltárási jellegű beruházások költségeinek 75⁰/₀-át az állam átvállalja. A gazdasági jellegű magánerdők állományszerkezetének kialakítására döntően a fapiaci szabályozók hatnak. A HMH az erdészeti tervek készítésével igen fontos szerepet játszik a fenti mechanizmus működtetésében. A rendkívül szerteágazó tevékenységükből *H. Tabois* üzleti menedzser adott ízelítőt, külön kiemelve a csemetetermelési (100 millió db/év, 1200 ha felújítandó ter.) és térképészeti szakterületeket. Külön figyelmet érdemel a speciális, alul nyitott, bordás konténerben nevelt csemeték spirális gyökérszónája, mely nagy felületű vízfelvételt tesz lehetővé és ezzel a nyári kiültetés is minimális (1—2⁰/₀-os) veszteséggel oldható meg. A késő délutáni órákban még megtekintettük a FORECO faipari üzemet, ahol a hosszúfás beszállítás után, alsórakodói feldolgozást követően elsősorban fenyő alapanyagból gát- és útvédő művek káránnyal és gombaölő szerekkel impregnált elemeit (karósövény, hangfogó falak stb.) készítik.

A második napon, vendéglátóink figyelmissége folytán, az általunk bérelt busszal az Észak-Hollandiában levő polderek egyik legszebbikébe, Flevolandba látogattunk. A polder tengertől visszanyert szárazföld, melyen mező- és erdőgazdálkodást folytatnak, növelve ezzel az aprócska ország hasznosítható területét. 1918-tól kezdődően gátépítésekkel, vízátemeléssel, mintegy 180 000 ha területet sikerült használhatóvá tenniük. Ennek 80⁰/₀-a mezőgazdasági, 11⁰/₀-a erdőgazdasági, 5⁰/₀-a csatorna, út, gát stb. és 4⁰/₀-a lakóövezetbe tartozik.

A program szerint mi az erdőgazdálkodási szempontból legérdekesebb hardbosi kirándulóközpontot tekintettük meg. A polderekben speciális talajok találhatóak (nyers, éretlen, humuszban szegény agyagos homok, iszapos homoktalajok, minimális talajérettel), így az erdők létrehozása igen nagy nehézségekbe ütközik. Kezdetben pionír jellegű fajokat (NYI, MÉ, NNY, FFÜ) telepítenek, majd a már javított talajokon kedvező tapasztalatokat szereztek a B és KST nemes fajok telepítésével is, csak nyárfélékből mintegy 50 klónnal kísérleteznek és az állományok képe alapján elmondható, hogy igen szép eredménnyel. Céljuk nem az „egyedüli üdvözítő”, szuper fajta kikíséreltetése, hanem az, hogy minél több, ellenálló, igénytelen, jó növedéket adó fajtát honosítsanak meg.

A kellemes erdei séta után, déltájban érkeztünk Heinóba, egy magánerdőbirtokos kastélyába, ahol szívélyes vendéglátásban volt részünk, majd betekintést nyerhettünk a háromfős „erdészeti iroda” tevékenységébe. A csemete-

termelési és -kereskedelmi menedzser tevékenysége mellett nagyon jelentős az erdők védelmi és közjóléti funkcióinak kiaknázása és fejlesztése. A magán-erdőbirtokos a már előzőekben leírt állami támogatásokban részesül, és ezek mellett időszakonként (véghasználatok stb.) jó nyereséget tud produkálni, így amellelt, hogy büszkékké rá, hogy nekik erdőjük van, egy jól kamatozó tőkebefektetésnek tekintik az erdőt. A magánbirtokosi erdészeti iroda a legkorszerűbb számítástechnikát alkalmazza az erdőtervek elkészítésénél, a felvételezéstől a komplett tervek kidolgozásáig. Az erdőtervezés gyakorlatáról hallgattuk meg fiatal erdőmérnökök, bemutatóval egybekötött előadását, majd záróaktusként, a kiadós vacsora után, kellemes sétát tettünk a vilstereni park-erdőben.

A harmadik szakmai nap délelőttjén Hollandia egyik legnagyobb papírgyárába, a 250 millió USD beruházással épült PARENCO kombinátba (Wageningen) látogattunk. A hétszáz fős papírgyár 400 et/év teljesítménnyel dolgozik és éves szinten 100 millió HLF hasznot realizál. A PARENCO csak újságpapírt termel és szinte az egész tőkés világba szállít újságpapír-alapanyagot. A kiindulási anyag 50%-ban fenyő papírfá, 50% régi, hulladékpapír. A 70% EF és 30% LF papírfát 2 hónapos, vízzel kezelt tárolás után kérgezik, aprítják, majd szítálás, mosás és rostosítás következik, amely igen energiaigényes folyamat (2 MW/kézpapír t). A magas vízigényt a Rajnából elégtik ki, ám a víztisztítás és egyéb környezetvédelmi feladatok megoldása a beruházási összköltség mintegy 10%-át emésztették fel. A folyamat egésze automatizált, a dolgozók légkondicionált, zajtól, portól szigetelt termekben, számítógépes vezérlőpultok mellett dolgoznak.

A délutáni programban Appeldorn következett, ahol a királyi erdőt jártuk be, és ismerkedtünk a 10 500 ha-os terület változatos hasznosításával. Három, alapvető funkció szerint különültek el az erdők:

— gazdasági funkció (DF, EF, VF)	33%
— természetvédelmi funkció (EF, KST)	48%
— vegyes funkció (EF + KST + B + NYI)	19%

Az erdőkben mindig a funkciónak legjobban megfelelő gazdálkodási formát alkalmazzák. Érdekes volt hallani, hogy a természetvédelmi funkciójú, természetes lombdöket féltve megoldásokat keresnek azok „elduglászósodása” ellen, pedig egyébként gazdasági célból mindenhol a duglászot helyezik előtérbe.

Furcsának tűnhet még a hazai olvasónak a holland vadgazdálkodás alapformája is (sajnos). A vadászati jog mindenütt a tulajdonos („kezelő”) birtokában van, és ha ezt ő bérbe adja, úgy a bérbe vevő köteles ott a tulajdonos által meghatározott szellemben vadgazdálkodni, ellenkező esetben számolhat a bérleti viszony azonnali megszüntetésével. Néhány helyen azért láttunk speciális, napelemmel üzemeltetett villanypásztorokat, amelyek kerítési módja valamennyi vadfaj ellen megbízhatóan védte a felújításokat.

A három, szakmai programokkal zsúfolt napot házigazdánk a Holland Királyi Erdészeti Egyesület oestbroeki kastélyában adott díszvacsorán közösen értékeltük és köszönetet mondtunk a magas színvonalú szervezésért és a meleg, baráti fogadtatásért, melyben hollandiai tartózkodásunk során részünk volt. Holland kollégáink a legnagyobb bajban is (egyik kollégánkat kirabolták, útlevelet, vízumot stb. kellett neki intézni) időt és fáradságot nem kímélve segédkeztek, s így a nagyobb megpróbáltatásokat el tudtuk kerülni. Végezetül a szakmai út néhány fontos tanulságát szeretném még összegezni.

— Megállapíthattuk, hogy van még mit tanulnunk a kisebb erdészeti múltú, de az erdőt féltő, a természetet, lakókörnyezetüket becsülő holland

kollégáktól.

- A holland területrendezés például az erdő művelési ágú területet nem engedi a mezőgazdaság részére bekebelezni, bármily nagy is erre az ellenkező irányú készlet, sőt mindenképp törekszik az erdők területének növelésére.
- A holland erdészeti szabályozórendszer olyan, hogy különösebb felügyelet vagy ellenőrzés nélkül is kedvezően szolgálja az erdők sokoldalú hasznának kiaknázását és minimális adminisztrációval éri el azt, amit máshol csak papírhegyek gyártása után lehetne elérni!
- A holland ember büszke arra, hogy van erdő, minden eszközzel védi, óvja és természetesnek tartja, hogy adófizető állampolgárként, anyagilag is hozzájárul az erdők létrehozásához és fenntartásához.
- Az állam az erdők létesítésének és fenntartásának költségeit jelentős mértékben átvállalja, és nagy összegekkel támogatja a védelmi, üdülési és turisztikai jellegű beruházásokat.
- A magángazda nem „szabadul” az erdejétől, hiszen tudja, hogy az erdő jó tőkebefektetés és meghálálja az értő, gondos munkaráfordítást.
- A holland erdőgazda az erdőművelésre nagy súlyt helyez, hisz a legjobb feltételekkel és nyújtott tenyészidővel ültethető egyedek kifejlesztésén dolgozik. Nem célja a „szuper” fajta megtalálása, a sokféle jó tulajdonsággal rendelkező, alkalmazkodni képes fajokat részesítik előnyben.
- A vadgazdálkodásra jellemző a mértéktartó magatartás. Elsősorban az erdő érdekeit tartják szem előtt, a vad kártétele ellen leginkább puskával „védekeznek”.
- Hollandia igen fejlett ipari-agrár ország, melynek erdősültsége alacsony (8%). Évente óriási összegeket költenek arra, hogy erdőik területét növeljék, és az igényesen kialakított lakó- és életterületet és környezetüket a károsításoktól megóvják. (Megjegyzem, van is miből.)

Dr. Balogh Zoltán

Róka-monológ

„Első számú közellenség” — rágalmazták AZ ERDŐ-ben népem, bár biológiai egyensúlyért küzd minden fajtestvérem.

Ha csak egy vadásznak öltözött hentes szídná most bennünket, érteném az okát: rosszul lőtt, s kevesli a kompetenciát.

Ők erdőinkből maguknak löteret csinálnak, s közöttük az lehet, akit fentről protezsálnak.

Mindenre lőnek, ha mozog, ha áll. Elszórnak sztrichnint, nyomukban jár a halál. Genji konvencióra sem adnak, gázosítják kotorékainkat.

Nem tanulnak farkasok sorsából, túlszaporodott disznó-, s szarvasállományból. Eltusolják, hogy emiatt nem újul hazánkban az erdő, s így lesz lassan hiánycikk a fa, víz, s levegő.

Érdemeinkről hallgatnak, nem hangoztatják, hogy éhbérért látjuk el a szanitétmunkát, hogy elkülönítjük a fertőző vadat hajlékainkon, s állomány-szabályozást végzünk egéren, pockon. Színesebb általunk az erdők faunája, prémünkben pompázik sok nőstényük példánya.

Megszállt földjeinket, hazánkat nem hagyjuk el, s viselje a közellenség cégért, ki egyensúlyt bontani mer.

VUK

Lejegyezte: Virágh János